

Aynaqulov M.A.,
Jizzax Politexnika Instituti «Iqtisodiyot va
menejment» kafedrası dotsenti,
iqtisod fanlari nomzodi

INSON KAPITALINI O'LCHASH VA BAHOLASH USULLARI

МЕТОДЫ ИЗМЕРЕНИЯ И ОЦЕНКИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА

METHODS OF MEASUREMENT AND EVALUATION OF HUMAN CAPITAL

Abstract. *Maqolada inson kapitali to'g'risida tushuncha, shuningdek, uni baholash va o'lchash bo'yicha urinishlar davomiyligi va uni tizimlash asosida inson kapitalini o'lchashning asosiy yondashuvlari, ya'ni, tabiiy ko'rsatkichlardan foydalangan holda inson kapitalini o'lchash (keltirilgan baholar), o'tgan harakatlarni baholash asosida inson kapitalini o'lchash, yo'naltirilgan sarmoyalarni qaytarilishini baholash asosida inson kapitali zahirasini o'lchash kabi usullar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *kapital, mashg'ulot, oliy ta'lim, o'rta-maxsus ta'lim, unvestitsiya, sarmoya, o'lchash va baholash, intellektual, ish haqi.*

Аннотация: *в статье приведены понятие человеческого капитала, а также, основные подходы к измерению человеческого капитала, основанные на продолжительности попыток его оценки и измерения его систематизации, т.е. измерения человеческого капитала с использованием естественных показателей (представительные оценки), измерение человеческого капитала на основе оценки прошлых действий, измерение резервов человеческого капитала на основе оценки отдачи направленных инвестиций.*

Ключевые слова: *капитал, занятия, высшее образование, среднее-специальное образование, инвестиции, измерение и оценка, интеллектуальный, заработная плата.*

Annotation: *The article presents the concept of human capital, as well as the main approaches to measuring human capital, based on the duration of attempts to assess it and measure its systematization, i.e. measuring human capital using natural indicators (representative estimates), measuring human capital based on an assessment of past actions, measuring human capital reserves based on an assessment of the return on directed investments.*

Keywords: *capital, occupations, higher education, vocational education, investment, measurement and evaluation, intellectual, wages.*

So'ggi yillarda capital kontseptsiyasi nafaqat tashkilotlarning faoliyati, kapitalning investitsiya imkoniyatlaridan samarali foydalanish va uni ko'paytirish bilan, balki inson kapitaliga asoslangan ijtimoiy shakllanishning ijtimoiy tarkibiy qismlari, uni shakllantirish, saqlash va xarajatlarning eng yuqori sarmoyasi bilan ham aniqlandi, bu ham kompaniyaga, ham uning xodimlariga eng yuqori daromad olishga imkon beradi. Inson kapitalini shakllantirish - uni

yaratish, saqlash, o'qitish xarajatlarini baholash, malakasini oshirish, qulay mehnat sharoitlarini yaratish va motivatsiya siyosatini amalga oshirish bilan bog'liq. Boshlang'ich ta'limning kasbiy asoslari, o'rganish va intellectual salohiyatni to'plash jarayonida yaratiladi.

Inson kapitali ijtimoiy-iqtisodiy kategoriya sifatida baholanishi va kuzatilishi kerak. Inson kapitalini boshqarish va o'quv jarayonlari xarajatlari sohasidagi boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish uchun asosan malaka oshirish, shuningdek, inson kapitalini, uning tarkibiy qismlarini baholash usullaridan foydalanish kerak.

«Inson kapitali» tushunchasining noaniqligi uni o'lchash va baholashda turli xil yondashuvlarni keltirib chiqaradi. Uni o'lchash muammosi ko'plab yechimlarga ega, ularning hech biri murakkab va tizimli maqomni talab qilolmaydi. Inson kapitaliga investitsiya kiritish samaradorligini o'lchash bo'yicha nafaqat umumiy qabul qilingan usul, balki yagona nazariy va uslubiy yondashuv mavjud emasligiga qaramay, uning samaradorligini aniqlash zarurati har doim mavjud.

Inson kapitalini o'lchash yondashuvlari ko'rib chiqish darajasiga qarab ham sezilarli darajada farq qiladi: tashkilot yoki mintaqaning individual inson kapitali va inson kapitalini o'lchash prinsipial jihatdan har xil usullar va tanlangan ko'rsatkichlardan foydalanishni talab qiladi. Cheklovlar, shuningdek, baholash darajalari bilan belgilanadi: tashkilot, mintaq, mamlakatning mavjud inson kapitali tahlili va uning rivojlanish prognozi, undan foydalanish natijalarini baholash tadqiqot vazifalarining farqlanishini va aniq o'lchov vositalarini ishlab chiqishni nazarda tutadi.

Inson kapitalini baholashga urinishlar so'nggi to'rt asr davomida amalga oshirildi.

V. Petti «butun insoniyat o'zining tabiati bilan xuddi shunday bardoshli bo'lib, yer bilan bir xil qiymatga ega» deb hisoblagan va ishlagan turli kasblarning qiymatini taqqoslagan: «Dengizchi aslida 3 dehqonga teng». U jamiyatning boyligi odamlarning mashg'ulot turiga va ularning mehnat qobiliyatiga bog'liqligini ta'kidlaydi [1].

O'tgan yillar mobaynida Yevropa Iqtisodiy Komissiyasi homiyligida Jenevada bir necha marotaba Evropa Statistika Konferensiyalari bo'lib o'tdi. Ularda inson kapitalini o'lchash bo'yicha umumiy hisobotlar tinglandi va taqdim etildi.

Konferensiyalarda qatnashgan mutaxassislarning ko'pchiligining fikriga ko'ra, inson kapitalini o'lchashni o'rganish uning mohiyati haqidagi nazariy g'oyalardagi o'zgarishlarga mos keldi va hozirgi vaqtda xarajatlarni o'lchashdan boshlab va rentabellikni o'lchash zarurligini anglab yetib shakllanish bosqichida turibdi. Eng jiddiy cheklov – bu inson kapitalining sifat jihatlari bo'yicha statistik ma'lumotlarning pastligi, oqibatda natijalar ishonchliligining sezilarli darajada pasayishidir.

Milliy statistika idoralari o'rtasida o'tkazilgan so'rov natijalari juda qiziq. 70 ta Evropa Ittifoqiga a'zo davlatlarga anketalar yuborilgan, shulardan 46 ta davlat, shu jumladan, 17 ta davlat batafsil javoblar bergan. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IH va TT) mamlakatlaridan Avstriya, Germaniya, Isroil, Italiya, Kanada, Niderlandiya, Yangi Zelandiya, Norvegiya, Polsha, Sloveniya, Buyuk Britaniya, Amerika Qo'shma Shtatlari, Finlyandiya va Frantsiya va IH va TT ga a'zo bo'lmagan mamlakatlardan Lixtenshteyn, Ruminiya va Ukraina kabilar mavjud [2].

Mamlakatlarning javoblarini tahlil qilishda quyidagi asosiy xulosalar keltirilgan:

1. Muhokamachilar inson kapitali toifasi juda ko'p qirrali va uni o'lchash faqat ma'lum bir sharoitda mumkin degan fikrga kelishdi. Ushbu shart kontseptsiya talqinida aks etadi: Milliy statistika idoralarining aksariyati, odatda, iqtisodiy parametrlarga yo'naltirilgan, inson kapitalining tor doiradagi ta'riflaridan foydalanadilar.

2. Ma'lumot manbalari har xil, ammo aksariyat hollarda ma'lumotlar «rasmiy» statistika doirasida to'planadi va har yili mavjud bo'ladi.

3. Aksariyat Milliy statistika idoralari inson kapitalining bir nechta ko'rsatkichlaridan foydalanganliklarini, eng ko'p ishlatiladigan (asosan ta'lim ko'rsatkichlari) pul ko'rsatkichlari haqida, ya'ni ular faqat bitta turdagi ko'rsatkichlardan foydalanganliklarini ko'rsatadigan milliy statistika idoralari orasida aksariyat ko'rsatkich pulli ekanligini va xarajatlarga asoslangan va bilvosita qoldiq yondashuvdan ko'ra daromadga asoslangan usul afzalligi haqida ma'lumot berishadi.

4. Milliy statistika idoralari tomonidan daromadlarga asoslangan yondashuvni qo'llashning asosiy sababi bu iqtisodiy nazariya va boshqa aktivlarni (masalan, tabiiy resurslar) baholash tizimiga mos kelishidir [2].

Zamonaviy inson kapitali nazariyasida (Arel'yano M., Bxargava A., Kryuger A., Xanushek E.) inson kapitalini takror ishlab chiqarishning barcha bosqichlarida rivojlanishini baholash uchun juda kuchli vosita mavjud.

Inson kapitalini tizimlash uni o'lchashning to'rtta asosiy yondashuvlarini aniqlashga imkon beradi. Yondashuvlarning tipologiyasi I.V.Sabolevaning «Inson kapitalini o'lchash paradokslari» nomli tadqiqot ishida keltirilgan va tahlil qilingan. Muallif quyidagi asosiy yondashuvlarni belgilaydi:

1. Tabiiy ko'rsatkichlardan foydalangan holda inson kapitalini o'lchash (keltirigan baholar);
2. O'tgan harakatlarni baholash asosida inson kapitalini o'lchash;
3. Yo'naltirilgan sarmoyalarni qaytarilishini baholash asosida inson kapitali zahirasi o'lchash;
4. Jahon bankining yondashuvi [3].

1. TABIIY KO'RSATKICHLARDAN FOYDALANGAN HOLDA INSON KAPITALINI O'LCHASH (DASTLABKI BAHOLAR)

Ushbu yondashuv mintaqaning inson kapitalini o'lchash bilan bog'liq tadqiqotlarda keng tarqaldi, shuning uchun uni ko'rib chiqishga alohida e'tibor qaratish lozim. Eng tez-tez va keng qo'llaniladigan ko'rsatkichlar aholining bilim darajasini, xususan, erishilgan bilim cho'qqilarining ko'rsatkichlarini tavsiflaydi. Ammo ushbu ko'rsatkichning mintaqaga bo'yicha o'rtacha qiymati ishonchli baho olishga imkon bermaydi, chunki masalan, mehnat jarayoni yuzasidan agar magistr darajasiga ega bo'lgan ikki kishi bitta fan nomzodiga tenglashtirilishi mumkin deb faraz qilinsa, bu esa o'rganilayotgan aholining malakaviy profili to'g'risida xulosa chiqarishga va tasavvurga ega bo'lishga imkon bermaydi.

Tadqiqotchilar tomonidan ta'lim darajasi, shaxsning daromadi, inson kapitalini takror ishlab chiqarish xarajatlari va iqtisodiy faoliyatni hisobga oladigan inson kapitalining ajralmas ko'rsatkichini ishlab chiqishga urinishlari aksariyat hollarda jiddiy tanqidga uchraydi. Ushbu yondashuvning muxoliflari inson kapitali toifasining murakkabligini miqdoriy ko'rsatkichlar bilan ifodalash mumkin emasligini haqli ravishda ta'kidlaydilar. Biroq, ushbu yondashuv ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishning bog'liq jarayonlari sharoitida inson kapitalini o'rganish uchun «umumiy belgi» ni tuzishga imkon beradi. Shu bilan birga, natijalarning past ishonchligi sababli inson kapitalini o'lchashning faqat miqdoriy usuli noo'rin ekanligini tan olish kerak. Inson kapitali toifasining xilma-xilligi tufayli har bir ko'rsatkichni uni takror ishlab chiqarish sohalariga yoki undan foydalanishni tavsiflovchi sohaga (daromad olish nuqtai nazaridan) kiritish mumkin.

Tadqiqotning namunasi sifatida I.A. Gurban va A.L. Mizinalarning tadqiqot ishini keltirib, unda mualliflar Rossiya hududlarini inson kapitali holati bilan farqlash vazifasini qo'ydilar. Modellash tirish 45 ta ko'rsatkich bo'yicha amalga oshirildi, ular beshta, ya'ni, demografik, ta'lim, mehnat, tadqiqot va ijtimoiy-madaniy kabi modullarga birlashtirildi. Har bir modulda alohida ko'rsatkichlar 2-4 sintetik ko'rsatkichlardan iborat bo'ldi.

Shuningdek, inson kapitalini baholashning muhim uslubiy jihati mintaqaning mavjud aholisini emas, balki doimiylikini hisobga olishdir. Ko'pincha integral ko'rsatkich quyidagicha ko'rinadi:

$$P = \sum_{i=1}^n F_i$$

P – mintaqaning faol jami inson kapitali;

F – bir shaxs uchun mo'ljallangan inson kapitali;

i – egasi (jismoniy shaxs);

n – inson kapitali egalari soni [3].

Shu bilan birga, «mintaqaning faol jami inson kapitali» iqtisodiy faol doimiy aholi sifatida tushuniladi. Shu bilan birga, mehnat migratsiyasini hisobga olmasdan, bizning fikrimizcha, inson kapitalini baholash mantiqan to'g'ri bo'lmaydi.

2. O'TGAN HAKATLARNI BAHOLASH ASOSIDA INSON KAPITALINI O'LCHASH

Inson kapitali nazariyasining asoschisi T.Shul'tz inson kapitalini baholash davlat va shaxslarning ta'limga sarflanadigan xarajatlarini va shaxslarning o'z malaka va ko'nikmalarini to'plash uchun sarflagan mehnat xarajatlarini o'lchash orqali mumkin deb hisoblagan. Ushbu yondashuv o'z navbatida norasmiy ta'limni (hisobga va ro'yxatga olinmagan ta'lim) butunlay hisobga olmaydi.

Zamonaviy tadqiqotlarning eng muhim poydevori J.Kendrik ishining natijalaridir, ya'ni mazkur usulda T.Shul'ts ishlanmalaridagi kamchiliklar hisobga olingan. U doimiy ravishda inventarizatsiya qilish usulidan foydalangan holda, ma'lum bir yoshdagi o'rtacha yillik aholini nazarda tutgan holda, butun ta'lim tizimi uchun har yili sarflanadigan xarajatlarni o'lchashni taklif qildi. Muallif, shuningdek, norasmiy sektorga sarflangan xarajatlarni (hisobga va ro'yxatga olinmagan ta'limni) ham hisobga oldi, ular madaniy-ma'rifiy faoliyatga, san'atga aholi jon boshiga o'rtacha sarmoyalar to'g'risidagi ma'lumotlar asosida hisoblandi. Bundan tashqari, mazkur usul bolalarni tarbiyalayotgan ayollarning yo'qolgan daromadlari (yoki o'rtacha ish haqi) asosida oilaviy ta'lim xarajatlarini ham hisobga oldi.

Ushbu usul xarajatlarni hisobga olishning barcha jihatlari batafsil ishlab chiqilganligi bois juda katta miqdordagi ish uchun asos bo'ldi va albatta bu o'z navbatida kamchiliklardan xoli bo'lmadi. Inson kapitalini shakllantirish xarajatlarini hisobga olishning to'liqligiga qaramay, bu usul amaliy hisob-kitoblarda unchalik foydasiz ko'rindi. Ko'rib chiqilayotgan usul kamchiliklardan xoli emasligini muallif I.V.Soboleva ham shunday ta'kidlaydi: «Tadqiqotchilar o'rtasida qanday xarajatlar inson kapitaliga investitsiya sifatida qaralishi kerakligi va qanday xarajatlar ishchi xodimning hozirgi takror ishlab chiqarilishini ta'minlaydigan iste'molchi xarajatlari yoki uning ishlab chiqarish faoliyati bilan bevosita bog'liq bo'lmagan shaxs sifatida shaxsning ehtiyojlari bilan bog'liqligi to'g'risida keng fikrlar mavjudligi, shuningdek, ma'lum bir xarajatlarning inson unumdorligini oshirishga qo'shgan hissasini empiric ravishda sinab

ko‘rish uchun protseduralar mavjud emasligi va ular yaqin kelajakda paydo bo‘lishi ehtimoldan yiroq emasligi sababli, tadqiqotchilar iste‘mol va sarmoyalarga sarflanadigan iste‘mol va ijtimoiy xarajatlarni o‘z xohishlariga ko‘ra tasniflaydilar».

Menejmentchi rus olimi K.N. Chigoryaev korxonada inson kapitalini baholashning asl metodologiyasini taklif qildi, bu ularni sarflangan sarmoyani qaytarish samaradorligini hisobga olgan holda sarflangan xarajatlar bo‘yicha miqdorini aniqlashga imkon beradi. Muallif inson kapitali bilan bog‘liq barcha xarajatlarni uch guruhga ajratadi: ish haqi jamg‘armasi, intellectual capital va «sog‘liqni saqlash kapitali». Inson kapitali uchta tarkibiy qismning yig‘indisi, ya‘ni ish haqi, xodimlarning malakasini oshirish va xodimlarni tibbiy yordami uchun to‘lov sifatida ifodalanadi. Muallif tuzatish omillari ko‘rinishidagi investitsiyalarning rentabelligini hisobga oladi, xususan, intellectual kapitalga investitsiyalarning rentabelligi, uning fikriga ko‘ra, «sog‘liqni saqlash kapitali» ga qo‘yilgan mablag‘lardan yuqoridir.

Intellektual kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalarda ta‘lim komponenti hisobga albatta olinadi:

$$\alpha_i = \frac{\sum_i^n r_i z_i}{R_s z}$$

r_i va z_i – ma‘lumotning i darajasiga ega bo‘lgan ishchilar soni va ularning o‘rtacha ish haqi;

n – ma‘lum bir korxonada ta‘lim darajalarining soni;

R_s – korxona ishchilarining umumiy soni;

z – asosiy ta‘lim darajasida xodimlarning o‘rtacha ish haqi [3].

Inson kapitalini baholash usullarini tahlil qilishga bag‘ishlangan tadqiqotlarda «K.N. Chigoryaev uslubi, J. Kendrik uslubi singari mashhur emas, ya‘ni u inflyatsion tarkibiy qismni o‘z ichiga olmaydi, shu bilan birga, boshqa usullarning aksariyatidan farqli o‘laroq, hisoblashning nisbatan soddaligi va nafaqat ta‘lim komponentini, balki ish haqi jamg‘armasi va sog‘liqni saqlash komponentlarini ham hisobga olgan holda e‘tiborga loyiqdir».

Ko‘pgina mualliflar inson kapitaliga investitsiyalarning (xarajatlarning) uch turini ajratib ko‘rsatadilar:

- ▶ ta‘limga sarflanadigan xarajatlar, shu jumladan umumiy va maxsus, rasmiy va norasmiy, ish joyidagi o‘qitish [4];
- ▶ sog‘liqni saqlash xarajatlari kasalliklarning oldini olish, tibbiy yordam, parhez ovqatlanish, uy-joy sharoitlarini yaxshilash xarajatlaridan iborat [5];
- ▶ harakatlanish xarajatlari.

Biroq, ushbu usuldan foydalanishning murakkabligi shundaki, unda hajm va sifat jihatidan erishib bo‘lmaydigan ishni statistic qo‘llab-quvvatlashda ko‘rinadi.

3. YO‘NALTIRILGAN SARMOYALARNI QAYTARILISHINI BAHOLASH ASOSIDA INSON KAPITALI ZAHIRASINI O‘LCHASH

A.V.Koritskiy so‘zlariga ko‘ra bu usulning quyidagi kamchiliklari bor:

1. Inson va jismoniy capital qiymatlarini baholashning taqqoslanmaydigan turi.
2. Olingan natijalar qo‘shimcha emas va mintaqaviy va respublika darajalarida hisob-kitob qilish uchun foydalanib bo‘lmaydi [6].

Oliy ma‘lumot darajasi daromadga ham, ish bilan ta‘minlash imkoniyatlariga ham ta‘sir qiladi. Boshqacha qilib aytganda, boshlang‘ich o‘rta-maxsus ta‘limi olganlarga qaraganda oliy ma‘lumotli shaxslarning inson salohiyati kapitallashishi ehtimoli ko‘proq. I.V.Sobolevaning

fikriga ko‘ra, amalda, inson kapitalidan foydalanganlik rentabelligini baholash usuli (uning ko‘pgina variantlarida) faqat pul daromadlarini hisobga olgan holda cheklangan va shuning uchun uning haqiqiy zaxiralarini past baholamoqda.

Har doim yo‘naltiriladigan investitsiyalar qaytarilishining xususiy va ijtimoiy me‘yorlarini farqlash lozim. Bunda, birinchisi, yo‘naltiriladigan investitsiyalar samaradorligi individual investorlar nuqtai nazaridan, ikkinchisi – butun jamiyat nuqtai nazaridan o‘lchaniladi.

Yo‘naltirilgan sarmoyalarni qaytarilishini baholashni hisoblashda ikkita asosiy yondashuv mavjud:

- ▶ birinchi yondashuvda turli darajadagi ma‘lumotlarga ega bo‘lgan xodimlar daromadlari, ya‘ni «ta‘lim mukofoti» va ta‘lim olish bilan bog‘liq xarajatlar o‘rtasidagi farq, shuningdek, ta‘lim jarayonida iqtisodiy faoliyatdan yo‘qolgan foyda hisobga olinadi.
- ▶ ikkinchi yondashuv doirasida «daromadlarning ishlab chiqarish (xizmat ko‘rsatish) funksiyasi» ko‘rib chiqiladi, bu xodimning ish haqi uning ma‘lumot darajasiga, ish stajiga, ishlagan vaqtiga va boshqa omillarga bog‘liqligini tavsiflaydi.

Mintaqaning inson kapitalini baholash uchun rentabellik ko‘rsatkichlarini hisoblash muhimdir, ammo baholash uchun tadqiqot maqsadlari moslashtirilishi va individual va mintaqaviy farqlarni hisobga olgan holda deyarli imkonsiz bo‘lib ko‘rinadigan imkoniyat xarajatlarni hisobga olishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Парушина Н.В., Лытнева Н.А., Семиделихин Е.А. Методы измерения и оценки человеческого капитала (научный обзор) // Научное обозрение. Экономические науки. 2017. № 2. С. 89–99.
2. Aynaqulov M.A., Ko‘chimov A.H. Menejment. O‘quv qo‘llanma. – Jizzax: 2020.
3. Aynaqulov M.A. Xudayberdiyev B.B. Motivatsiya samaradorlik garovi sifatida // Ilmiy axborotnoma jurnali. Samarqand Davlat Universiteti. 2020. № 2 (120). 91–94-b.
4. Berkinov B.B. Uy xo‘jaligi iqtisodiyoti. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: 2014.
5. O‘lmasov A. Oila iqtisodi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: «Mehnat» 1998.
6. Xudoyberganov Q.T., Ikromov I.Z., Ibragimov A.X. Xodimlarni boshqarish. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: 2002.

Boboyeva G.G.
*Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot
kafedrası o'qituvchisi,
guli.boboyeva@bk.ru*

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI INTELLEKTUAL SALOHİYATI VA
OLİY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ME'YORIY
HUQUQIY ASOSLARI**

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВАЯ БАЗА РАЗВИТИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ**

**REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF THE
INTELLECTUAL POTENTIAL OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND
THE HIGHER EDUCATION SYSTEM**

Abstract. *Maqolada mamlatimiz intellektual salohiyati ko'rsatkichlari va ushbu sohada amalga oshirilayotgan islohotlar yoritilgan.*

Аннотация. *В статье описаны показатели интеллектуального потенциала нашей страны и проводимые реформы в этой сфере.*

Abstract. *The article describes the indicators of the intellectual potential of our country and the ongoing reforms in this area*

Hozirgi kunda har qanday mamlakatning jahon bozorida raqobatbardoshligi nafaqat tabiiy resurslar mavjudligiga, balki birinchi navbatda, zamonaviy muntazam yangilanib turuvchi texnologiyalarni yaratish va o'zlashtirishga qodir bo'lgan sifatli inson kapitaliga bog'liq bo'lmoqda. Bunday sifatli inson kapitalisiz mamlakatda ilm-fanga asoslangan ishlab chiqarishlarni tashkil etib bo'lmaydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning «2019–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi farmoni mamlakatimizning bundan buyon innovatsion rivojlanish yo'li va innovatsion iqtisodiyotga o'tishini ko'zda tutadi va bu boradagi ustuvor vazifalarni belgilab beradi. Mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshlilik darajasini oshirib, innovatsion jihatdan taraqqiy etishini ta'minlovchi asosiy omil sifatida inson kapitalini rivojlantirish mazkur strategiyaning bosh maqsadi sifatida ko'rsatildi. Biz buyuk allomalarimizdan ilmning foydasi, shaxs va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati haqida yuzlab durdona fikrlarni bilamiz. Lekin ilmga amal qilish qanday bo'lishini dunyoda hech kim sohibqiron Amir Temurdek aniq va o'z tajribasida sinab ko'rib ayta olmagan bo'lsa kerak. Buyuk sohibqiron shunday deydi: «Tajribamda ko'rilgankim, azmi qat'iy, tadbirkor, xushyor, mard, shijoatli bir kishi mingta tadbirsiz, loqayd kishidan yaxshiroqdir».

Mamlakatning inson kapitali har bir fuqaroning intellektual azmi qat'iyligida, intellektual tadbirkorligida, intellektual hushyorligi, intellektual mardligi, shijoatida ham namoyon bo'ladi.